

להיכנס לאחת מתחנות הרכבת התחתית, נתקל בשערים נעולים ובשומרים תקיפים שחממו את דרכו. הזקן, "העולם הזה" מגלים לראשונה מדוע שבתה הכרמלית במשך למעלה משלושה שבועות ומסירים את הלוח מעל הסוד השמור ביותר של חושיסטאן —

"סוד אופף את הכרמלית!" כתב "הארץ" בחוסר ישע. "מה מתרחש בכרמלית?" שאל אחד הצה"רונים. רבבות מבין תושבי חיפה שאלו שאלות דומות, מבזי לקבל תשובה כלשהי. עתונאים, שפנו לעיריה, זכו לתשובות המקניות. אם ניסח מישהו

מירון השדים

של הכרמלית!

חיוו של הילד ניצלו, ממש על סף הקבר.

הקונדוקטור יצא מתאו, כולו נועם על שמישהו העז להפסיק את מהלכה של הרכבת. אך הנוסעים צעקו עליו: "מוטב שתגיד תודה לאיש הזה, במקום לצעוק עליו!" פומרנץ, הסובל מטרומבוזה, הגיע הביתה חולה מרוב התרגשות, ובמשך שלושה ימים לא יכול היה לעזוב את מיטתו. יידיים שבאו לבקרו סיפרו לו כי למחרת ההצלה הופסק הילוכה של הכרמלית. "אתה גרמת להפסקתה," אמרו לו בצחוק. עד היום אין פומרנץ יודע עד כמה לא היה זה צחוק.

האסון בא עם שזר

למחרת, עם שחר, ערכו עובדי הכרמלית בדיקה של הבלמים. היתה זו בדיקה שיגרתית, שכמוה נערכת מדי-בוקר. אלא שהפעם היתה משמעות מיוחדת לבדיקה. הפעם היה על עובדי הכרמלית להקפיד מי כמה בבדיקת הבלמים. כי בשעה שפומרנץ משך את ידיה בלמי-החירום, נתגלה ליקוי שיכול היה לעלות בחייו של הילד, על אף התערבותו המהירה והאמיצה של פומרנץ:

הרכבת לא נעצרה מיד, המשיכה לגרור את הילד!

אותו בוקר של יום רביעי, בשעה חמש-שלושים, עמדה הכרמלית ריקה מאדם, מוכנה לבדיקת הבלמים. היה זה מזל גדול, כי אילו נמצאו בה אנשים היו מוצאים כעבור כמה דקות את מותם, או לכל הפחות נפצעים.

את הכרמלית מפעילים מתוך מיגדל-הפעלה, בתחנת גן-האם, על הרי-הכרמל. לפני המפעיל עומד לוח גדול, שבו יכול הוא לראות את כל הפרטים החיוניים להפעלת הרכבת — ובעיקר לשמירה על בטחון נוסעיה. כך, למשל, אין הוא מתניע את גלגלי-השיניים הגדולים, שבמעלה המסלול, אלא אחרי שנסגרו הדלתות של ארבעת הקרונות — שני העולים ושני היורדים. הסגירה היא מתפקידם של הקונדוקטורים, הנוסעים בכל קרון. רק לאחר שנסגרו הדלתות, נסגר מעגל חשמלי בלוח הבקרה של המגדל, והאחראי במגדל לוחץ על כפתור ההנעה.

או מתחיל להסתובב גלגלי-שיניים ענקי, המושך במעלה ההר את הקרון הכפול העולה. בד בבד עם זאת, יורד הקרון הכפול הנמצא בצד השני של המדרון.

הכרמלית מצוידת במערכת בלמים משוכללת, המבטיחה בטיחות גבוהה לנוסעים — אבל רק בתנאי שהמפעיל במגדל-ההפעלה ער לחלוטין ושלט שליטה מוחלטת על המכשירים שבידיו.

לעתים מספר היורדים גדול במיוחד, ומספר העולים קטן — כפי שקורה בשעות הבוקר, כאשר יורדים מן ההר יותר נוסעים מאשר עולים. או משתנה התאוצה הטבעית של הכרמלית, והקרונות המלאים נוטים לרדת במהירות יתר. כאשר הם עוברים על מהירות מסוימת, נולק אור אדום בכל תאי הקונדוקטורים, וכן במיגדל-ההפעלה. זהו סימן סכנה, המחייב את המפעיל לנקוט בצעדי-בטחון מיידים, ולהפעיל את הבלמים כדי להאיש את המהירות.

זוהי נקודה שכדאי לזכור אותה היטב. היא חשובה להבנת האסון. אותו בוקר עמדה הכרמלית ריקה מאדם, מוכנה לבדיקת הבלמים הגורלית. מישהו לחץ על הכפתור, והרכבת החלה נוסעת.

אבל לא נסיעה הדרגתית, נורמלית, אלא דחירה מטורפת, חסרת-מעצור.

שני הקרונות גלשו במורד הכרמל, ועם כל מטר גברה המהירות. האור האדום נולק. אבל אות-האזהרה לא הועיל. הכרמלית המשיכה לדהור כלפי מטה, במהירות שהרעידה את כל המינהרה.

מסלול הכרמלית כולל כמה קטעים, שהם התלולים ביותר מכל הרכבות התחתיות בעולם כולו. דבר זה הגביר את מהירות הנסיעה.

מדוע לא הופעלו הבלמים? זאת היא תעלומה שלא ניתן לה עד כה שום תשובה פומבית.

הפועלים המעטים שנמצאו אותה שעה במנהרה צווחו באימה, למראה הקרונות הצוללים במירון אמוק אל תחתית ההר. הכרמלית דמתה אותה שעה לרכבת-שדים שגעונית בלונה-פארק.

הסוף בא כהרף-עין, תוך קולות-שבר אדירים ותכטה שהרעידה את הכניינים בסביבת כיכר פאריס.

הקרון הראשון נתקע, בעוצמה של טיל, בקני-העצירה, הקבועים בסוף המסלול. לולא קנים אלה, היתה הרכבת נתקעת בדפנות המינהרה וגורמת למפולת כללית. תחת זאת ספגו הקנים את המהלומה הראשונה, הודות לקפיציית-הענק שלהם. אבל הם לא הצילו את הכרמלית. שעה שקן-העצירה האיש את מרוץ הקרון הראשון, המשיך הקרון השני להיסחף במשך כמה אלפיות השניה. היצול-המחבר, הקושר את שני הקרונות, נמער, והקרון השני נכנס בעוצמה אל תוך הקרון הראשון. מכוח ההתנגשות התרוממו שני הקרונות באויר. וכך נוצר המחזה שהקפיא את דמו של חושי:

הרטובו של הקרון הראשון היה תקוע בקני-העצירה, מעוך כולו, שעה שאחוריו התרוממו באויר, יחד עם הרטובו של הקרון השני, שניהם מעוכים וחרוסים.

מעוצמת המכה, נשברו כל הווגיות, הקרונות נמעכו והמרכב הכבד התעקם כמו צעצוע של תינוק. הקרונות העולים נתקעו באותה עוצמה בסוף המסלול, בגן האם, ריסקו את תיקרת התחנה, נפצעו אף הם קשה מן המהלומה.

שתוק או...

עיר נוצר תוהו ובוהו. רבבות נוסעים מצאו את עצמם עומדים בפני שעריה המוגפים של הרכבת התחתית, ותורים ארוכים הונבנו ליד תחנות האוטובוסים. לציבור

באחתרת התנהלה עבודת התיקון של הכרמלית שנזקה בתאונה הקטלנית. בתמונה זו נראה עובד מוסך בוקר, היוצא מן המינהרה בכיכר פאריס, כשהוא מושך אחריו לוח של פנזה. תריס הברזל נפתח על-ידי השומר, כדי לתת מעבר לפועל, שעבד ללא הפסקה יומם ולילה והושבע לשמור את הסוד הנורא.

ל המיכצע פיקד אבא חושי בכבודו ובעצמו. טלפון בהול, כמה דקות לפני שעה שש של בוקר היום הרביעי, 24 בפברואר, הועיק את ראש עיריית חיפה מביתו. הוא נכנס למכוניתו והורה לנהג לדהור לתחנת פאריס, תחנתה הסופית של הכרמלית, בעיר התחתית. בשער עמדו שומרי העיריה. נוסעים רגילים, שביקשו כמינהגם היומי לנסוע ברכבת התחתית הורחקו מן המקום. הכרמלית סגורה היום. היתה ההודעה הסתמית שנמסרה להם. רק לאבא חושי הרשו להיכנס.

עוד לפני שיצא מן המנהרה, עפו ההוראות. מיברק בהול נשלח לפאריס. מהנדס העיר, יוסף כהן, נצטוו לגייס עשרות פועלים מומחים בכל חלקי העיר. ומעל לכל — ניתנה פקודה חמורה לשמור בסוד את המראה שראו עיניו של חושי בתחנת פאריס. כל מי שיעז לגלות את הסוד, כך הוברר, יפול קרבן לחמתו של אבא חושי.

ואמנם, היה מה להסתיר. כי המראה שגילה לעיני חושי אותו בוקר היה המזעזע ביותר שיכול להתגלות לרכבת התחתית.

שני קרונות של הכרמלית היו הרוסים. הם נערכו אחד על גבי השני, מרוסקים, מעוקמים, שבורים.

זהו הסוד שמנגנון חושיסטאן הצליח להעלימו מידיעת הציבור, במשך 24 יום.

פנוט ניצל ממוות

ימור האסון המחריר מתחיל ביום השלישי, 23 בפברואר, בשעות אחר-הצהריים. שלמה הר פומרנץ, המשגיח על בניית שוק הירקות הסיטוני בעיר התחתית, גמר את עבודתו ויצא כדרכו לכרמלית, בתחנת פאריס. הוא קנה אסימון, נדחף לקרון השני של צמד-הקרונות. השעה היתה שעת דווק וציפיות, כי פועלים רבים חזרו מעבודתם, ופומרנץ נאלץ לנסוע בעמידה.

בתחנת סולליבונה נעצרה הכרמלית ונוסעים החלו יורדים ממנה. פומרנץ, גבר קשיש (63) אך ערני, שם לב לאם שירדה עם בתה. אחריה ירד בעלה של אותה אשה, שמשך אחריה את בנו בן הארבע. עוד לפני שהספיק האב לצאת מן הקרון, החלו נסגרות הדלתות האוטומטיות. במאמץ אחרון הצליח האב להיחלץ ולצאת אל רחבת התחנה.

אבל בנו נשאר שבו בין דפנות הדלת, כשחצי גופו מחוץ לקרון וחציו בתוכו.

והרכבת התחילה לנסוע!

צחחות נראות פילחו את חלל התחנה התת-קרקעית. אמו של הילד נזחה את בתה הקטנה ורצתה לזרוק את עצמה על הרכבת הנוסעת. אבי הילד אחז את ידו וצווח בהיסטריה, כשהוא מושך את בנו בכל כוחו: "בני! בני!"

נוסעים שהספיקו לצאת, ואחרים שעוד ישבו בתוך הקרון, זעקו בבהלה. רק איש אחד לא איבד את עשתונותו. היה זה שלמה פומרנץ. האיש, שבמשך 63 שנות חייו הספיק לעמוד בפני סכנות רבות, ואשר לא פעם הציל חייו חברים שעבדו עמו בבנייה, הושיט את ידו באורח אינסטינקטיבי אל ידית הבלמי החירום. הוא משך בכל כוחו — והרכבת נעצרה.